

SYSTÉM ODŠKODŇOVÁNÍ PRACOVNÍCH ÚRAZŮ A NEMOCÍ Z POVOLÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICE

Ranglová, J., Bátorová, K.

Výzkumný institut práce a sociálních věcí, v. v. i. Praha
Česká republika
jana.ranglova@riisa.cz

Úvod: Odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání je v České republice založeno na objektivní odpovědnosti zaměstnavatele s možností uplatnění liberačních důvodů a zákonném pojištění této odpovědnosti. Zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání se vztahuje na pracovní úrazy a nemoci z povolání zaměstnanců, kteří jsou v pracovním poměru, a to na základě pracovní smlouvy nebo dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr. Zákonné pojištění, jehož parametry legislativně stanovuje stát, spravují historicky dva soukromé pojišťovací subjekty, a to Generali Česká pojišťovna, a. s. (zaměstnavatelé pojištění k 31. prosinci 1992) a Kooperativa pojišťovna, a. s. (ostatní zaměstnavatelé).

Materiál a metodika: Výzkumný úkol „Vyhodnocení efektivnosti a nákladovosti současného modelu odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání v ČR a možnosti optimalizace s důrazem na veřejný zájem řádného odškodnění poškozených zaměstnanců“ metodologicky stojí na smíšeném designu kombinujícím analytické a expertní postupy. V analytické fázi jsme provedli systematickou rešerši odborné literatury a právních předpisů, sekundární analýzu dat a seznámení s aktuálním stavem problematiky v českém i mezinárodním kontextu, včetně mezinárodní komparace. V současnosti projekt vstupuje do expertní části, jejímž jádrem budou hloubkové rozhovory v podnicích se zástupci zaměstnavatelů a zaměstnanců, rozhovory se zástupci zákonných pojišťoven a realizačních skupin.

Výsledky: Analýza současného systému odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání potvrzuje jeho dlouhodobou stabilitu a finanční soběstačnost. Zákonné pojištění uspokojuje nároky poškozených zaměstnanců, chrání zaměstnavatele před likvidačními nároky odškodnění a zároveň nezatěžuje státní rozpočet. Odškodnění je navázáno na ustálenou judikaturu a vyznačuje se i zavedenými administrativními procesy. Identifikovány však byly také významné systémové nedostatky. Výše pojistného není navázána na skutečnou míru rizika, kdy absenteje motivační prvek systému v oblasti prevence. Sazby pojistného vychází z již neplatné klasifikace OKEČ, nedochází k jejich aktualizacím a neodpovídají současnému technologickému vývoji ani strukturálním změnám české ekonomiky. V systému nejsou vytvářeny technické rezervy, přebytky jsou rozpuštěny ve státním rozpočtu bez vazby na prevenci či rehabilitaci. Systém nepodléhá státnímu dozoru a je spravován pouze dvěma pověřenými soukromými pojišťovnami s možným nesouladem s pravidly rovné hospodářské soutěže v rámci unijního práva. Chybí také systémová poúrazová rehabilitace, která by podporovala rychlý návrat do práce a udržení pracovního potenciálu. Mezi klíčovými příležitostmi dalšího rozvoje patří revize systému sazeb pojistného, efektiv-

nější využití pojistných prostředků na prevenci a rehabilitaci a rozvoj digitalizace procesů. Mezi hlavní hrozby lze zařadit riziko budoucí finanční neudržitelnosti a možný nesoulad s pravidly EU.

Závěr: Výše uvedená zjištění z analytické části projektu tvoří východisko pro navazující expertní část, v níž budou prostřednictvím rozhovorů a fokusních skupin konfrontovány s pohledem zaměstnavatelů, zaměstnanců a pojišťoven a dále rozpracovány do návrhů možných optimalizačních opatření.

Klíčová slova: pracovní úrazy, nemoci z povolání, odškodnění, náhrada škody, zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání

Tento výsledek byl finančně podpořen z institucionální podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace na léta 2023 – 2027 a je součástí výzkumného úkolu „Vyhodnocení efektivnosti a nákladovosti současného modelu odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání v ČR a možnosti optimalizace s důrazem na veřejný zájem řádného odškodnění poškozených zaměstnanců“ (9370) řešeného Výzkumným institutem práce a sociálních věcí, v. v. i., v letech 2025 – 2026.

FYZIOLOGICKÉ HLADINY DIAMINŮ (UKAZATELŮ EXPOZICE DIISOKYANÁTŮM) V MOČI NEEXPONOVANÉ ČESKÉ POPULACE

Shestivská, V., Dušková, Š., Chrástecká, H., Mráz, J.

Státní zdravotní ústav, Centrum hygieny práce a pracovního lékařství
Praha, Česká republika
violetta.shestivska@szu.gov.cz

Úvod: Expozice diisokyanátům, výchozím sloučeninám pro výrobu polyuretanů, představují zdravotní riziko pro pracovníky v průmyslových provozech již při koncentracích v ovzduší v řádu jednotek $\mu\text{g}/\text{m}^3$. Pro hodnocení těchto expozic se kromě analýzy pracovního ovzduší s výhodou využívá též biologické monitorování na základě stanovení příslušných diaminů v moči exponovaných osob. Biologické monitorování umožňuje zachytit jak expozici různým formám těchto látek (páry, aerosoly), tak jejich vstup do organismu různými cestami (vdechováním, pokožkou). Nízké koncentrace diaminů odvozených od průmyslově významných diisokyanátů se však vyskytují i v moči osob bez zjevné expozice těmto látkám. Je proto nutné určit jejich fyziologickou/požadovou hladinu a rovněž hranici (referenční limit), jejíž překročení lze již považovat za důsledek profesionální expozice. V této studii poprvé charakterizujeme vylučování 4,4'-methylendifenyldiaminu (4,4'-MDA), 2,4- a 2,6-toluendiaminů (2,4- a 2,6-TDA) a hexamethylendiaminu (HDA) v moči neexponovaných osob české populace.

Materiál a metodika: Vzorky moče odebrané v náhodných časech byly získány od laboratorních a administrativních pracovníků Státního zdravotního ústavu a od dělníků průmyslového závodu bez známé expozice diisokyanátům. Diaminy byly stanoveny po kyselé hydrolýze moči metodou GC/MS.